

Copilaria si anii de scoala

Ion Pelivan s-a nascut la 1 aprilie 1876 in satul Razeni (pe atunci judetul Lapusna). Bunelul lui Ion Pelivan, Andrei Pelivan, a slujit ca preot impreuna cu Anastasie Neaga in biserica de lemn din Razeni, iar tatal lui Ion Pelivan, Gheorghe Pelivan (1845 - 1915), devenise cantaret la acea biserica, el poseda „30 de falci de pamant razasesc”. Mama lui Ion Pelivan, Eugenia Varuh Titica (moarta in 1910) se trage si ea din alta familie razaseasca, din acelasi sat.

Inca de la 12-13 ani lui Ion Pelivan ii placea sa citeasca cazaniile bisericesti cu vietile sfintilor si alte carti, ca de exemplu „Alexandria”. Primele cunostinte le capata in scoala primara ministeriala din satul sau natal. Prima sa invatatoare a fost Maria Berghitcaia. A fost trimis la scoala spirituala de baieti din Chisinau, care pe acele timpuri era condusa de Macarie Epuri, director si P.Sladcopevtev, inspector. Dupa ce termina scoala spirituala urmeaza Seminarul Teologic din Chisinau, pe care il absolveste in 1 898. Aici si-a facut un sir de prieteni, care au avut menirea sa joace un rol important in viata politica si culturala a Basarabiei: Gh.Grosu, viitorul mitropolit Gurie, I. Andronic, viitor consilier eparhial, N.Murea, Gh.Chicu si V.Oatu.

Studentia

Ion Pelivan, dupa ce termina seminarul Teologic din Chisinau, obtine bursa zemstvei guberniale si pleaca la Iurevsc (Dorpat, in Estonia). Aici se afla un vechi centru universitar destul de eterogen, alcatuit din studenti estonieni, polonezi, germani, ucraineni etc. Tot aici si-a facut studiile renumitul basarabean L.A.Casso, profesor universitar la Moscova si fost ministru de instructie publica al Imperiului tarist, indemnati de Ion Pelivan, vin dupa dinsul si vechii lui prieteni: Vasile Oatu, Gh. Chicu, V.Manu etc. Sub conducerea aceluiasi Ion Pelivan aici, la Dorpat, se constituie „Pamantenia basarabeana”, care reprezenta o societate studenteasca cu un program politic national si academic.

in sanul acestei societati se evidentiaza doua curente distincte: unul national revolutionar si altul social revolutionar. *Curentul national*, care era si cel mai puternic, prevedea nu numai introducerea limbii romane in scoala, biserica, administratie si justitie, dar si autonomia administrativa pentru Basarabia, ceea ce pe timpurile acelea constituia pentru stapanirea ruseasca o mare crima, cu toate ca despre separatism pe atunci inca nu era vorba. *Cel de-al doilea curent* urmarea inlaturarea regimului tarist si antrenarea socialismului democratic.

Desigur, aceasta activitate nationala cu un pronuntat caracter politic a tinerilor pamanteni basarabeni, n-a putut scapa vigilentei autoritatilor rusesti, care in 1902 ii aresteaza pe toti membrii societatii si ii tine inchisi mai intai la Dorpat, apoi la Wenden. Ion Pelivan a fost tinut inchis pana in ianuarie 1903, fiind invinuit si de separatism. Ancheta penala a durat mult timp si a fost facuta de jandarmerie.

Se cauta sa li se aplice articolul 250 din codul penal - delict impotriva statului. Curtea de Apel din Petro grad nu a gasit, insa, suficiente dovezi pentru darea lor in judecata si dosarele au fost inchise. Dar jandarmeria a urmat calea administrativa, astfel incat departamentul politiei condamna la deportare pe trei studenti: Vasile Oatu e trimis la Penega, Ion Pelivan - la Arhanghelsk si Alexandru Griscov - la Onega; ceilalti studenti basarabeni au fost lasati sub supravegherea politiei. Ca sa sustina licenta, din ianuarie pana in decembrie 1903 Ion Pelivan a fost lasat liber, dar sub supravegherea politiei. La fel a fost lasat liber si Vasile Oatu.

Viata si activitatea lui Ion Pelivan pana la 1917

Dupa ce isi ia diploma, Ion Pelivan se intoarce, in iunie 1903, la Chisinau si incearca,

insa fara succes, sa solicite postul de stagiar la tribunalul local. Acest insucces era cauzat ; de faptul ca i se cerea un certificat de buna purtare politica de la Departamentul de politie din Peterburg, care, insa, il aresteaza din nou la inceputul lui octombrie 1903, cu ordin ca sa fie exilat pentru trei ani de zile in gubernia Arhangelsk.

Este deportat in cel mai nordic punct al guberniei Arhangelsk, in orasul Mezeni. in baza unui ordin al ministerului de razboi al Imperiului Rus a fost, insa, incadrat ca simplu ostas in batalion 231 „Kotelnik” din orasul Viatka.

Aceasta masura s-a aplicat tuturor elementelor considerate periculoase pentru linistea politica a Imperiului. Se urmarea trimiterea lor pe frontul ruso-japonez pentru ca administratia si politia tarista sa se poata debarasa astfel de prezenta lor neplacuta. Ion Pelivan, insa, a avut noroc sa ramana la Viatka, el fiind eliberat din armata in 1905, din cauza unei boli la ochi, si transferat ca ajutor de grefier la tribunalul din Kazan.

In iulie 1905, cand izbucneste revolutia in marina imperiala din Marea Baltica si Marea Neagra, I.Pelivan isi ia concediu si vine la Chisinau, pentru a nu se mai intoarce inapoi niciodata. La Chisinau organizeaza prima grupare moldoveneasca cu caracter national-revolutionar impreuna cu Gorici, Em.Gavriluta, P.Braga, V.Oatu s.a., ducand si o activitate febrila impotriva rusificarii Basarabiei de catre imperiul tarist. Astfel in „Bessarabscaia jizni” scrie un articol destul de dur impotriva autoritatilor rusificatoare. La 25 mai 1906, conduce ziarul „Basarabia” al avocatului M.Gavriluta, care era directorul si proprietarul acestui ziar cu un caracter national-democrat, ce apare din initiativa si cu sprijinul material a lui G.Stere, pe atunci profesor la Universitatea din Iasi. Dupa inchiderea ziarului „Basarabia” in martie 1907, Ion Pelivan este nevoit sa dispara de pe arena politica centrala, in februarie 1906 el se inscrie candidat la tribunalul din Chisinau, iar in iunie 1907 este numit locutiitor de judecator la Balti. Datorita activitatii sale aici, judetul Balti a fost primul judet din Basarabia, care in 1918 s-a pronuntat pentru Unirea Basarabiei cu Romania. Tot in acea perioada I.Pelivan infiinteaza prima grupare nationala din Balti.

Din aceasta grupare faceau parte profesorul Gh.Marinescu, invatatorul P.Fola, I.A.Buzdugan, notarul public C. Soroceanu, avocatul M.Cateli etc. Mai tarziu aceasta grupare infiinteaza la biblioteca oraseneasca ruso-evreiasca din Balti o sectie cu carti romanesti istorice, literare si stiintifice, in afara de aceasta I.Pelivan scoate la sapirograf un abecedar ruso-roman cu notiuni sumare de ortografie si gramatica, care mai tirziu, pe timpul revolutiei, a fost tiparit la Odesa. in calitate de membru in Consiliul scolar bisericesc judetean si presedinte al comisiilor de examinare, I.Pelivan facea si propaganda printre invatatori ca acestia sa invete copiii in romaneste. Desigur ca aceasta activitate nationala, condusa de I.Pelivan, ca si a intregului grup adunat in jurul sau, n-a putut trece neobservata pe langa cercurile oficiale din Balti care, in scurt timp au inceput sa ia masurile de rigoare. Astfel P.Fola este eliminat din invatamant pentru „crima” de a fi invatat copiii la scoala in limba romaneasca, iar Ciugureanu a nimerit chiar si in inchisoare. I.Pelivan a avut de suferit si el, a fost fortat sa demisioneze din magistratura, din cauza ca atunci cand autoritatile ruse au sarbatorit, la 16 mai 1912, centenarul anexarii Basarabiei, I.Pelivan nu numai ca nu participa la vreo festivitate, desi situatia lui de judecator ii impunea prezenta obligatorie la festivitate, dar se imbraca in mod demonstrativ in doliu si umbla pe strazile orasului cu o panglica tricolora, trimisa de sora sa Ecaterina, studenta la Iasi. Este interesant faptul ca desi autoritatile ruse in cadrul anchetarii au descoperit in corespondenta lui I.Pelivan si o scrisoare catre studentii de la Kiev: A.Mateevici, St.Ciobanu, S.Muratu etc., in care ii roaga ca, dupa terminarea studiilor, sa nu accepte slujba in Rusia, ci sa se intoarca in Basarabia „spre a munci pentru ridicarea moldovenilor”, ele nu numai ca nu-l exileaza iarasi pentru aceste fapte, dar nici nu-l aresteaza, ci doar i se cere demisionarea sa neintarziata din post de judecator. Mai mult ca atat, el se inscrie in biroul avocailor si isi continua aceeasi activitate national-revolutionara, cu un avant si mai mare, la Balti. Cu toate ca era supravegheat mereu de politia ruseasca, el reuseste, totusi, sa faca dese calatorii peste Prut, a fost chiar si la profesorul

N.Iorga, la Valenii de Munte. De asemenea, în pofida tuturor măsurilor de restricție și cenzura, Ion Pelivan pe parcursul călătoriilor procura și aduce cărți românești, pe care, apoi, le împărțea învățătorilor și intelectualilor moldoveni din oras.

Dupa izbucnirea primului război mondial Ion Pelivan este mobilizat din nou și trimis, întâi, în calitate de intendent la Kiev, iar apoi, în anul 1916, este trimis pe frontul românesc, la Braila, Galați, Cahul și Bolgrad. În 1917 se afla în garnizoana Bolgrad unde lucrează pe plan național cu St. Ciobanu și de unde, cu ocazia revoluției ruse, va pleca la Chișinău pentru a lua parte la toate mișcările naționale.

La Conferința pe delegații basarabeni i-a susținut și i-a sprijinit delegatul tehnic englez Leeper și italianul Tittoti. În 1919, însă, treburile românești la Conferința de la Paris mergeau destul de greu.

Clemanceau, Lloyd-Georges și Wilson, diriguitorii principali ai Conferinței, care aveau în mainile lor soarta tuturor popoarelor lumii, nu-l agreau pe Ionel Brătianu, președintele delegației române la Conferința. Aceasta din cauza că toți ei erau masoni, numai Ionel Brătianu nu era, pentru că tatăl lui îi interzisese acest lucru. Ion C.Brătianu, tatăl, participant la revoluția de la 1848, era venerabilul lojii Steaua Dunării din București. După căderea lui Napoleon al III-lea, la 1870, Marele Orient francez a scăpat de sub conducerea împăratului și a devenit un cenacul al puterii revoluționare, al radicalismului socialist cu multe influențe ebraice și în 1873 a luat hotărârea extirparii din ritualul masonic a tuturor simbolurilor creștine. Denumirea de Marele Arhitect al Universului a fost desființată și creștinismului i-a luat locul un antisemitism de tip socialist, care lui I.C.Brătianu, bun naționalist convins și creștin, nu i-a fost pe plac. Cum din masonerie nu poți să te retragi, el a intrat, cum se spune, „în adormire de bunăvoie” și le-a cerut celor trei băieți, care plecau la Paris să-și facă studiile, să nu cumva să se inițieze într-o lojă masonică. Așa că la Pacea de la Versaillies, lui Ion Brătianu care nu era mason, marele puteri i-au pus condiții economice foarte grele. A venit acasă și după ce a condus strălucit campania asupra Budapestei i-a cerut regelui să trimită la conferința de pace un prim-ministru ardelen și mason. Regele l-a propus pe Vaida - Voievod, ortodox, care a făcut cerere de inițiere. Vaida și-a luat diploma de maestru masonic și, la Conferința de Pace din 1920, în discuțiile cu Lloyd-Georges și Clemanceau, amândoi mari masoni, au obținut mai mult decât se spera.

În același timp publicistul francez August Gauvaine îi atrage atenția lui Ion Pelivan asupra „acțiunii marsave” a așa-zisilor „delegați basarabeni” în frunte cu un A.Krupenski care umbla dintr-o redacție în alta a gazetelor mari din Paris cu niste „țărani basarabeni improvizați”, „țărani de carnaval”, care „marturisesc” și se plâng în moldoveneste, că ei nu pot suporta „jugul românesc în Basarabia”, în activitatea lor antiromânească Krupski, Smid, Tzigancov, Savenco, Solomin capătă un sprijin nelimitat atât din partea organizațiilor evreiești ce se aflau la Paris, cit și din partea lojilor franco-masonice, care puneau piedică la fiecare pas, fără ca să banuiască ceva existența lor. La sfatul lui Mario Roques, Ion Pelivan începe să adune material pentru a descrie adevărata față morală și politică a acestor așa-zisi „delegați basarabeni”.

Cu Krupski, Smid, Tzigancov, Solomin lupta nu era prea grea, însă cu forțele oculte nimeni dintre români, cel puțin la început, nu putea lupta. Privitor la aceasta la 5 decembrie 1940 Ion Pelivan scria: „Nu as exagera mult, dacă as afirma, că aproape toate chestiunile mari, care se puneau la ordinea de zi în diferite comisii ale conferinței, înainte de a capăta o soluție definitivă, se discutau și se rezolvau de lojile franco- masonice, precum și de alte societăți oculte din Paris”.

Viata și activitatea lui Ion Pelivan după 1920

Întorcându-se în țară, Ion Pelivan continua să activeze cu același avânt în viața obștească a Basarabiei și a României Mari, fiind trimis din nou, în 1922, de Guvernul român la Conferința de pace de la Geneva, detinând, apoi, mai multe mandate de deputat, în 1923 intra în Partidul Național Țărănesc Român, între anii 1919-1920 detine funcția de ministru al justiției în Guvernul

lui Vaida-Voievod.

in 1927-1936 a condus filiala din Basarabia a Asociatiei de Cultura „Astra”. Mai multi ani a activat si ca director al revistei Viata Basarabiei.

La 1 iunie 1936 Ion Pelivan si-a sarbatorit jubileul de 60 de ani. La initiativa „Asociatiei fostilor deputati ai Sfatului Tarii” si sub presedintia Mitropolitului Gurie acest jubileu a fost transformat intr-o adevarata sarbatoare nationala. La aceasta aniversare au venit cele mai mari personalitati ale Basarabiei, multi fiind prietenii cei mai buni ai lui Ion Pelivan, ca de exemplu: V.Cristi, E.Alistar, P.Erhan, Gh.Pantea, St.Holban etc. Totodata, nu trebuie sa uitam faptul ca cel mai bun prieten, prieten de o viata a fost propria sa sotie, care pe parcursul anilor a stat mereu alaturi de dansul. Maria Pelivan era olteanca, descendenta din cunoscuta familie Gogu. S-a nascut in martie 1886 la Craiova. Face studiile la „Belle Arte” la Munchen, Germania. Cunostea foarte bine franceza si germana. Casatorindu-se cu Ion Pelivan s-a stabilit cu traiul la Chisinau, pe str. Viilor (azi Mateevici), „intr-o casa mare, dar veche, un fost conac bisericesc, inconjurat de livada”. Aici se va dedica activitatii de caritate si asistenta sociala. Astfel ea devine presedinta „Asistentei publice pentru copii din orasul Chisinau”, totodata situandu-se si in fruntea „Crucii Rosii din Basarabia”. A colaborat la „Revista arheologica bisericeasca” din Chisinau. A fost profesoara de limba germana si a tradus lucrari ale autorilor germani. A fost si presedinta societatii umanitare „Principele Mircea” pentru ocrotirea copiilor orfan Pentru activitatea ei neobosita pe taramul social si umanitar a fost distinsa de Guvernul roman cu un sir de decoratii, printre care amintim aici: „Meritul Sanitar” clasa I-a, „Rasplata Muncii”, „Coroana Romaniei” in grad de cavaler. De asemenea din marturiile fiicei adoptive a familiei Pelivan Nadejda Perju Mardare, afluam ca Maria Pelivan colectiona tablouri si icoane vechi, iar Ion Pelivan era „un impatimit colectionar de documente vechi romanesti” avand o biblioteca imensa „intr-o camera de vreo 40 metri patrati, in 1940, la 28 iunie, Maria Pelivan se afla la Bucuresti, fiica lor adoptiva Nadie si sotul ei se aflau la Iasi, iar Ion Pelivan - la Chisinau.

Sotul Nadiei era ofiter la biroul de informatie al unei divizii si primise prin cifre secrete stiri precum ca sovieticii isi concentreaza armatele la Nistru, pregatindu-se sa invadeze Basarabia. Atunci el i-a dat un telefon urgent lui Ion Pelivan si i-a spus sa vina imediat la Iasi. „Luand cu el atat, cat a incaput intr-o *valiza*, Ion Pelivan a plecat cu primul tren spre Iasi”. Dupa 22 iunie 1941, atunci cand Maria si Ion Pelivan au revenit la Chisinau, nu au mai gasit nimic din colectiile de carti si documente vechi, intreaga casa fiind jefuita de catre sovietici.

In anul 1944 familia Pelivan s-a refugiat din nou la Bucuresti. La 4 mai 1950, la ora trei noaptea, persoane de la securitate il aresteaza pe Ion Pelivan. Era deja in etate, avea 74 de ani si era cam bolnav. Securistii au spus familiei ca il iau pe Ion Pelivan ca sa dea o declaratie si pe urma il elibereaza. De atunci, insa, nimeni din familia Pelivan nu l-a mai vazut.

Dupa o luna de zile de la arestarea lui Ion Pelivan au venit iarasi cativa securisti cu un camion la Maria Pelivan, spunandu-i: „Sunteti Maria Pelivan? Aveti dispozitia sa va mutati de aici. Aveti voie sa luati patul si lucrurile de imbracat. Atat. Va mutam in alta parte”.

Demolata sufleteste dupa arestarea sotului, Maria Pelivan a fost dusa intr-o camera de pe strada Olari, care semana mai mult cu o magazie. Din *cauza* pivnitei de desubt, incaperea era rece si umeda. La inceput era supravegheata sa nu plece din aceasta locuinta, apoi treptat supravegherea a slabit.

Peste cateva luni a fost arestat si sotul Nadiei, care era pe atunci maior in rezerva. Din marturisirile Nadiei afluam ca: „Profesorul facultatii de teologie din Chisinau C.Tomescu, unul dintre putinii supravetuitori ai inchisorii din Sighet, a venit in 1962 la Maria Pelivan si i-a spus ca la Sighet a stat intr-o camera cu Ion Pelivan, i-a povestit despre martirajul acestuia. Din *cauza* frigului si a umezelii din inchisoare Ion Pelivan avea dureri reumatice feroce. Temnicerii-bestii il jigneau, il scuipau, ii trageau

palme, ceea ce ii provoca o suferinta morala mai mare decat cea fizica. Din cauza alimentatiei

proaste suferea de subnutritie. S-a stins incetisor (la 25 ianuarie 1954). A fost scos noaptea si inmormantat la cimitirul inchisorii". La 4 aprilie 1976 osemintele lui au fost reinhumate la manastirea Cernica, „alaturi de mormintele altor luptatori basarabeni. Atunci a fost oficiata o slujba de pomenire in prezenta unei mari multimi, majoritatea fiind basarabeni. Au tinut discursuri Pan Halippa, Vasile Tepordei „Ion Pelivan lasa posternitatii o impresionanta mostenire publicistica si literara, nevalorificata pe deplin, semnandu-si lucrarile cu Ioan Pelivan, dar si cu Jean Bielezki, Ion Rezeneanul si M.Inorodet. Numele lui il poarta astazi o strada din sectorul Buiucani al Capitalei, precum si un sat din judetul Orhei".